

Ennek a dokumentációnak nem az a célja, hogy felolvassd. Azért készítettük, hogy segítségével és a hozzá tartozó diasorozat levetítésével saját előadást állíthass össze a reinkarnációról. Szolgálatodhoz sok sikert kívánnak az Apológia Kutatóközpont munkatársai!

A reinkarnáció

Bevezetés

A lélekvándorlásba és a karmába vetett hit köztudottan a távol-keleti misztika része, de a fogalmat ma már a Nyugaton is ismerik. Sőt, ma már a hinduk és buddhisták európai jelenléte, illetve a hindu és buddhista missziók révén európaiak tömege is átvette, bár általában erős változtatásokkal.

Populáris lélekvándorláshit a Nyugaton [3]

A lélekvándorlástan lényege, ahogy a nyugatiak értelmezik:

- az ember lelke újra meg újra emberi testet ölt
- ennek az a célja, hogy az ember tovább fejlődhessen
- ez a hit a hinduizmusban mindig is megvolt
- de nem csak indiai, hanem egyetemes vallási felismerés
- sőt eredetileg a Bibliában is benne volt, de utólag kivágták belőle
- létezését a deja vu és a hipnotikus regresszió bizonyítja.

Kérdések, amelyekre választ keresünk [4]

- Mit jelentenek a témához kapcsolódó kifejezések?
- Mi a tan célja, milyen kérdésekre próbál válaszolni?
- Valóban örök tanítás? Hogyan alakult ki és fejlődött Indiában?
- Valóban egyetemes felismerés? Más vallásokban is megvolt?
- Tényleg benne volt a Bibliában, és az ősegyház is hitt benne?
- Bizonyíték-e a spontán emlékezés és a hipnotikus regresszió?

1. India [5]

A témához kapcsolódó alapfogalmak [6]

A nyugati fogalmak közül:

- a „reinkarnáció” jelentése újra testet öltés
- a „transzmigráció” jelentése átvándorlás, ti. testről testre.

Az indiai fogalmak közül:

- a „karma” alapjelentése tett (eredetileg a szertartás hatása, később bármely tett visszahatása)
- a „szamszára” vándorlás, létforogtag (születés-halál-újraszületés, testről testre vándorlás).

A karma-tan mint válasz [7]

Egyetemes emberi megfigyelés:

- igazságtalan indulás: egyesek jó, mások rossz körülmények közé születnek
- igazságtalan sorsok: nem minden jó él jól, nem minden gonoszt ér el büntetés

A tan tehát elsősorban arra próbál magyarázatot adni, hogy

- miért eltérő az emberek sorsa?
- miért tűnik olyan sokszor igazságtalannak?
- hogyan lehet ezt a helyzetet elviselni vagy kezelni?

A karma-tan lényege [8]

A karma mint ok-okozat "világtörvény"

- személytelen erkölcsi mechanizmus
- a lények tetteit, motivációit figyeli és megjegyzi, jutalmazza vagy megtorolja
- a lélek sorsát, az újramegtestesüléseket irányítja
- az előző élet határozza meg a jelenlegit, a jelenlegi a következőt
- ki mit tesz, azt kapja vissza
- a létforgatagból ki kell szabadulni, ez minden vallás célja.

Írányzatónként eltérő a vélemény arról, hogy a karma mennyire determinál: végső soron semmit sem lehet ellene tenni, vagy kikerülhető egy tudatállapot változás révén, vagy az istenség kegye helyezi hatályon kívül az imádataért és szolgálatért cserébe.

A karma-tan alkalmazása [9]

A karma és az egyén

- a karmikus szint megjelenik a kasztbeli hovatartozásban
- mindenki megérdemli azt a sorsot, amit élnie kell
- mindenki a saját karmájáért felelős.

A karma és a világ

- van közösségi karma (vö. holokauszt!)
- van természeti karma (ld. katasztrófák).

A **kasztrendszer** nem más, mint a *karma*-tan társadalmi vetülete. A „karmikus szint” nem csak az egyén lelkületében jelenik meg, hanem abban is, hogy melyik kasztba született: minél magasabb rétegbe születik, elvben annál közelebb van (lehet) az istenséghez.

Mindenki **megérdemli azt a sorsot**, amelyre született: akár a legfelsőbb papi kaszt tagja, akár érinthetetlen, nincstelen pária. Mindenki a saját karmájának a kovácsa: egy guru segíthet és az istenség kegyét is kiérdemelheti, *ha* ehhez elég magas karmikus szintre kerül, de különben teljesen magára van utalva. Más nem is avatkozhat bele az ember sorsába. Ezért kezdetben Indiában a karitatív missziókat nem jó szemmel nézték („ha most segít neki, csak elodázza a büntetést egy következő élere, jobb neki most szenvedni”), de ez újabban a Vörösskereszt és Teréz anya hatására változik („a te karmád, hogy szenvedj, az én karmám, hogy segítsek”), de megmaradt a lehetőleg szenvtelen, személytelen hozzáállás (lásd *karma* jöge).

Ha a **társadalom** olyan egyénekből áll, akik megvan a saját karmájuk, akkor a társadalom vagy egy nép egészének is megvan a maga karmája. Mivel mindenki megérdemli, amit kap, és mindenki azt kapja, amit tett, érdemes belegondolni a holokausztnak a karma-tanon belüli értelmezésébe. Elő-

ször is, a zsidók mint nép megérdemelték a holokausztot, másodszor, meg fog ismétlődni, hiszen a karma minden tettet ugyanazzal a tettel torol meg. Mikor lesz ennek vége?

Végül, a világban nem csak az embereknek van karmájuk, hanem **minden élőlénynek**, és mivel minden az istenségen belül van, minden mindennel összefügg. Ezért a katasztrófákat is a rossz karma okozza. Mivel a növények és az állatok nem tudatos lények, nyilvánvalóan az emberek rossz karmája okozza.

A karma-tan kialakulása és fejlődése [10]

Vallástörténeti korszakok szerint

- i. e. 15. sz. Védák
- i. e. 10-9. sz. Bráhmanák
- i. e. 9. sz. Puránák
- i. e. 8-6. sz. Upanisádok
- i. e. 6-5. sz. dzsaina és buddhista reformok
- i. e. 5-3. sz. Jóga Szútra, Bhagavad Gíta
- i. sz. 2-9. sz. Védanta

A *Védákban* a karma- és lélekvándorlástan még nem jelent meg, csak évszázadokkal később, tehát tudni kell, hogy ez a tan hosszas fejlődésen és komoly változásokon ment át. Maga a karma szó jelentése „tett” vagy „munka”, de hindu vallási jelentéstartalma sokféle és változó. A védikus időkben a karma még liturgiai fogalom volt: a papok áldozati szertartására és annak elkerülhetetlen hatására vonatkozott. Később, az *Upanisádok* ezoterikus irodalmában vált morális fogalommá: bárkinek bármely tetteire, illetve a tettek visszahatására vonatkoztatták. Csak ekkor vált a karma személytelen erkölcsi világtörvénnyé. Ami pedig az embert és túlvilági sorsát illeti, itt is komoly változások történtek.

A **Védák** (i.e. 15-10. sz.) emberképe szerint az ember alkotórészei a fizikai test, az életerő (*asu*) és a személyes értelmi-érzelmi-akarati elemek összessége (*manasz*). A Védák temetési beszédeiből kiderül, hogy e három elem örök együtt maradásában reménykedtek, illetve az istenekkel való asztalközösségben. A Védák istenei főleg természeti erők istenei voltak (politeizmus, nem panteizmus), az istenek és az emberek pedig egymástól teljesen különböző lények voltak. A halottakat személyesen Jáma, Szóma és Indra istenek ítélték meg (nem egy világtörvény), ezután az ősök szellemeinek helyére kerültek, ott sajátos hierarchiát alkottak, és ott is maradtak a túlvilágon (nem öltöttek újra testet).

A **Bráhmanák** (i.e. 10-9. sz.) szerint a túlvilági lét hossza és minősége a földi élet tetteitől és az áldozatok minőségétől függ. Amikor az érdemek „elfogynak”, a lélek egy második halálon („újra-halál”) megy át még a túlvilágon, és ismét megszületik a földön.

Az ezoterikus Upanisádok (i.e. 8-6. sz.) egy része szerint ez a második halál lekerül a földre, sőt ismétlődik, egymást követő életek forgatagává (*szamszára*) válik. Ez egészen addig folytatódik amíg a karmának van mit megtorolnia vagy megjutalmaznia. (Az i. sz. körül keletkezett **Puránák** már konkrét listákat közölnek, hogy milyen bűnért milyen karmikus megtorlás jár, pl. egy szűz megöléséért a lepra, értsd: aki leprás, előző életében szüzet gyilkolt.) Ekkor jelenik meg a panteista istenkép és az emanációelmélet, illetve az istenség (Brahman) és az emberben levő lélek (*atman*) azonosítása. Eszerint egyfelől az emberben levő lélek csak kis darabja az istenségnek (szikra a tűzből), másfelől ugyanaz a személytelen, változatlan isteni lélekdarabka van növényben, állatban, emberben (a személyiség csak a „testruha” része). Fontos tudni, hogy az Upanisádokra épülő **Védanta** filozófia, a **Szánkhja** és a **Jóga** szerint a halál után nem marad személyes elem, amely továbbmenne egy másik életbe. A személytelen atman körül a karmikus adósság létrehoz ugyan egy másik testet és emberi életet, de ez már egy *másik* személy, aki a karma megtorlását elszenvedti vagy jutalmát élvezti. Nem emlékezhet az „előző életére”, mert nem is az övé, így nincsenek tanulságok sem. A Védanta és a Jóga beszél az ún. „finomtestről” (*szuksmá-sarirá* vagy *karmasája*), amely az atmanra

tapad, de ez is csak az új születést (*dzsáti*), az élet hosszát (*áju*), és a megtapasztalható élményeket (*bhóga*) határozza meg, nem személyes információkat vagy személyes emlékeket... Ez talán igazságtalannak tűnik, de tudni kell, hogy ez az egész nem is az emberről szól, hanem az istenség története, ami időnként kiáramlik, létrehozva a világot, amely aztán visszaáramlik és megszűnik, hogy megint kiáramoljon...

A buddhizmus és a dzsainizmus (i. e. 6. sz.) olyan reformmozgalomként jelent meg, amely végül is elvált a hinduizmustól. **Buddha** szerint a hétköznapi értelemben vett, maradandónak vélt „én” csak változó részek (*szkandhák*) változó halmaza, tehát illúzió. Mivel az én illúzió, az én vándorlása is az, ezért a buddhizmus tagadja a lélek vándorlásának valóságos voltát. Érdekes, hogy egy évszázadokkal Buddha halála után keletkezett szöveg, a Dzsátákák 547 „születés-történet” mesélnek el Buddha előző életeiről, amelyeket ő mesélt volna el, de ezek a buddhista szakirodalom szerint is csak kitalált tanmesék. Amikor pedig a buddhizmus eljutott Tibetbe, a helyi **Bön** samanizmussal keveredett, és azt is tudni véli, hogy a halál után a lélek vagy tudat az ún. köztes létben (*bardo*) vándorol, sőt azért olvassák fel neki 49 napon át a Tibeti Halottaskönyvet, a Bardo Thödol-t, hogy tájékozottassák, mi történik vele, és hogy egy jobb újraszületéshez segítsék. Egy másik tibeti ideál és gyakorlat szerint pedig egyes magas fokozatú lámák akaratlagosan vissza tudnak térni a földi életbe, hogy tovább tanítsanak (pl. a Dalai Láma tizenhatodszor).

Bár a Védák szövege szerint még tehenet is áldoztak és ettek, a **dzsainizmus** bevezette az állatok megevésének tilalmát (az állatnak is van karmája, ami negatívan hathat), illetve az *ahimszá*, az erőszakmentesség elvét (azért takarják el a szájukat és sepregetnek maguk előtt, nehogy elpusztítsanak egy élőlényt).

2. A világ vallásai [11]

Egyetemes felismerés? [12]

Vallások, amelyekben van reinkarnációhit:

- a főbb indiai irányzatok
- a hinduizmust is ötvöző valláskeverékek
- a hinduizmus pár elemét átvevő ázsiai vallások

Vallások reinkarnáció nélkül:

- afrikai, ausztrál, amerikai, mediterrán, közel-keleti...
- önálló ókori vallások: sumer, egyiptomi, görög, germán, kelta...

A tan nem minden indiai vallási irányzatnak része, de eltérő formákban része a legfőbb **indiai vallásoknak** (hinduizmus, buddhizmus, dzsainizmus), a hinduizmust más vallásokkal ötvöző vallásoknak (pl. az ókorban a manicheizmus, a középkorban a szikh vallás), és a nyugati misztikus-ezoterikus irányzatoknak (pl. gnószticizmus, hermetizmus, rózsakeresztesség, teozófia-antropozófia, New Age, modern wicca). Ami Ázsiát illeti, Kínában a taoizmus csak az i.e. 4. sz-ban vette át (Csuang Ce), Tibetbe és Japánba pedig még később már csak a buddhista változat jutott el.

Ugyanakkor **sosem volt része** a törzsi vallásoknak, az ausztráliai, afrikai és amerikai kontinens, illetve a mediterrán térség és a Közel-Kelet önálló vallásainak.

Európa és a Közel-kelet vallásai [13]

Példák az önálló ókori vallásokra

- sumer vallás
- egyiptomi vallás
- görög vallás (de Püthagorasz, Platón?)

- germán vallás
- kelta vallás (de Caesar?)
- zsidó vallás

Az önálló vallási hagyománynak tekinthető **ókori európai, mediterrán és közel-keleti** vallások közül a legfontosabb a sumer, az egyiptomi, a görög, a germán, a kelta és a zsidó.

A **sumerek** és az őket követő mezopotámiai népek túlvilághitéről csak néhány forrás maradt fenn. Felfogásuk szerint a halhatatlanság csak az isteneké. Hittek az ember túlvilági létezésében, de egyrészt keveset tudtak róla, másrészt nyomorúságos állapotnak tartották, ahonnan nincs visszatérés vagy út tovább. Hitük szerint az alvilágban bolyongó, port evő árnyak szomjasak, és emléküket vízfelajánlással kell ápolni. Az árnyak túlvilági sorsáról Nanna holdistennő dönt, amint havonta alá száll az alvilágba... A holttesteket elégették vagy agyagkoporsóba temették...

Az **egyiptomiak** temetkezési szokásait és halotti szövegeit jobban ismerjük, és ők is nyilvánvalóan a végleges túlvilági tartózkodásban hittek. Az egyiptomiak azonban a holttestet konzerválni igyekeztek, és igyekeztek minél több felszerelést és szolgát mellékelni, hogy megkönnyítsék a túlvilági létet. Úgy hitték, hogy az ember életét Ozirisz, az isteni bíró ítéli meg...

A **görögök** hittek a lélek születés előtti létezésében (preegzisztencia), és a lélek túlvilági továbbélésében is (*hádész*). Felfogásuk szerint a lélek örök, eleve mindig is önállóan létezett. Maga a testi lét nem természetes állapot, hanem bukás következménye, ami valamiféle szellemi bűn volt. A lélekvándorlás gondolata a 6. századi Püthagorasz (a szektaalapító matematikus), az 5. századi Szókratész és tanítványa, Platón tanaiban jelennek meg. Szókratész egy bizonyos Pamphiliai Ér látomása alapján arról beszélt, hogy a lelkek a menny, a föld és az alvilág között vándorolnak, és minden egyes bűnért tízszer kell vezekelniük. Platón szerint az örök életű léleknek van egy isteni és két halandó része: az isteni értelem a fejben, a bátorság a mellkasban, a vágyak az altestben fészkelnek, és a fizikai a halál után az értelem (*logisztikon*) visszatérhet az ideák világába, a felsőbb régiókba, amelyekből leszállt – feltéve hogy tiszta életet élt. Csak a gonoszak bűnhődése az, hogy itt maradván más testekbe költöznek, de mindenki maga választhat létformát...

Az ókori **germánok** elképzelése szerint a világot az *Yggdrasil* nevű örökzöld világfa tartja egybe, ennek közepén, Midgard-ban élnek az emberek. A csatában hősiiesen elesetteket a walkűrök kísérik fel a világfa tetejére, a Walhallába, ahol az istenekkel együtt az istenek nagy, végső csatájára készülnek (bár tudják, hogy veszteni fognak). A többi ember lelke lekerül a gyökérszintre, a Hell-be. Mindkét hely végleges, nincs visszaút vagy továbblépés. A világkatasztrófát csak egy emberpár éli majd túl, és csak az istenek fognak feltámadni az új világra...

A **keltákra** szoktak még hivatkozni, miszerint ők is hittek volna a lélekvándorlásban, de a kereszténység *előtti* hitvilágukról nem maradt fenn kelta írásos forrás, csak mások leírásai, illetve eltérő ír, walesi és más hagyományok. Az utólag összerakott mozaikok alapján mégis elmondható, hogy hittek a lélek túlvilági létezésében, és *valószínűleg* ezért temettek a holttesttel együtt fegyvereket, ruhát, ékszert stb. A kelta felfogás szerint a lélek "más helyen" él tovább, de *rengeteg* ilyen hely létezik, és ezek nem transzcendens másvilágok, hanem az emberlakta területektől *távoli* helyek, ún. tündérdombok, vagy távoli, csodás szigetek, illetve föld és víz alatti helyek, ahová átjáró lehet egy barlang szája, szakadék, tó tükre stb. A lélek sorsáról alkotott képük ebből következik: Caesar a galliai háborúról írva említi, hogy az isteneknek embereket áldozó druidák szerint az ember lelke nem enyészik el, hanem különböző alakokban *folytatja* az életet: fákba, sziklákba, állatokba vagy csecsemőkbe költözik – de a részleteket nem ismerjük, és ez inkább a megszállásról szól, nem a hindu értelemben vett lélekvándorlásról.

Végül, a **zsidó vallás** eleve keveset foglalkozott a túlvilági léttel, elsősorban az isten akarata szerinti földi életre koncentrált. A bibliai emberkép szerint az ember Isten teremtménye, anyagi test és istenadta életerő, lélek együttese. A bibliai vallás mindig is a *földi* életre való egyszeri, *végleges* feltámadásban hitt, a várva várt messiási királyság idején. Jézus korára a biblikusabb farizeusi irányzattal szemben az ún. szadduceus papi irányzat már nem hitt a lélek túlvilági létében és a feltámadásban; ez az irányzat azonban a Templom lerombolásával együtt eltűnt. A *kabbala* zsidó misztikus

irányzat csak a középkorban jelent meg, a lélekvándorlásba (*gilgul*) vetett hite idegen a zsidó vallástól, és zsidó kutatók szerint is hindu hatásról árulkodik.

A zsidó vallásból kinőtt **kereszténység** emberképe egyrészt az ószövetségi alapokat vitte tovább (egyetlen földi élet, alvilági vagy mennyei tartózkodás, feltámadás, ítélet), másrészt az Újszövetségi kinyilatkoztatás több információt tartalmaz a lélek túlvilági sorsáról (a hívő lelke kiköltözik testéből és Krisztushoz kerül, a nem hívőé az alvilágba).

3. Lélekvándorlás a Bibliában? [14]

Az indiai és a bibliai emberkép [15]

Alapvető különbségek

- istenkép: teizmus vagy pan(en)teizmus
- világgép: semmiből teremtés vagy ciklikus emanáció
- emberkép: egy élet vagy sok élet
- büntan: a bűn és a vétkek vagy világtörvény
- üdvtan: kegyelem vagy karma

A hindu és a bibliai **istenkép** közötti nagy különbség: a teizmus egy Istenről, és Az Istenről beszél, aki személyes, és aki egyszerre a világon kívül álló, attól függetlenül létező, és a világot belül átható, azt fenntartó lény; a hindu teológia is egy istenségről beszél, de két nagy irányzat van: vagy személytelennek tartják, de vannak személyes megnyilvánulásai is, az istenség és a világ egy, a világ együtt az istenség (panteista-monista irányzat), vagy személyesnek tartják, de vannak személytelen megnyilvánulásai is, a világ része az istenségnek, de vele nem azonos, az istenség valamivel több, mint a világ (dualista-panenteista irányzat)

A hindu és a bibliai **világgép** közötti nagy különbség: a teremtéshit szerint az Isten a semmiből a pusztá szavával hozta létre a világot, és az Tőle függ, míg ő nem függ a világtól (kreáció); a hindu világgép szerint a világ tkp. az istenség kiterjedése, végtelen korszakokonként ismétlődő önkibomlása, kiáramlása (emanáció).

A hindu és a bibliai **emberkép** közötti nagy különbség: az ember Istentől természeténél fogva különböző teremtmény, akinek egy élete van; lelke a testében lakozik, de halálakor a lelke (öntudata) elhagyja a testét; a hindu emberkép szerint az ember lélek, amelynek teste van, egyéni lelke azonban minőségileg azonos a személytelen és változatlan isteni lélekkel, sőt annak parányi része; a karma törvénye szerint újra meg újra testet ölt, amíg végül vissza nem olvad az istenségbe.

Végül, alapvető különbség van a hindu karma-tan és a bibliai **bűn-fogalom, illetve üdvút** között. A hindu felfogás szerint mindenki gondol, mond vagy tesz olyasmit, amit a karma személytelen világtörvénye vagy az istenség megtorolhat vagy megjutalmazhat, ami újraszületést eredményez. A karma alól csak attitűdváltással vagy módosult tudatállapottal lehet kiszabadulni. A *karma jóga* szerint a tökéletesen végrehajtott szertartások, és a tökéletes, kötelességtudatból fakadó, szenttelen tettek révén felhalmozott pozitív karmával helyre lehet billenteni a karmikus mérleget, a *bhakti jóga* szerint az istenség kegyére van szükség, aki az odaadó imádatért és szolgálatáért cserébe határon kívül helyezi a karmát, a *dzsnyána jóga* szerint pedig egy mestertől (guru stb.) megtanult meditatív tudatmanipulálással, megvilágosodással (lásd buddhizmus),

A Bibliában „a bűn” az öntörvényűség (lásd 1Móz 1-3. fejezet) mint alaptermészet, amiből csak következnek az egyes vétkek. A vétkek nem csupán a másik ember, a világ vagy a vétkes ellen irányul, hanem alapvetően Isten ellen (nem egy világtörvény ellen, amit ki lehetne kerülni, félre lehetne tetetni). Isten szent Isten, és egy napon számon fogja kérni az emberek gondolatait, szavait és tetteit. Mivel mindenki a bűn rabja, mindenki vétkezik, így szabadulásra és bocsánatra szorul. Ez az,

ami Krisztus helyettes áldozata révén meg is adatik mindenkinek, aki Krisztusban bíz, és nem önmagában.

Tényleg át lett írva Biblia? [16-17]

Ennek nincs semmilyen történelmi nyoma

- az egyház önfeláldozóan őrizte a szövegeket
- a szövegek bizonyíthatóan fennmaradtak

Lehetetlen, hogy ne maradt volna nyoma

- az egyház nagy része tiltakozott volna
- kívülállók elítélték volna

A lélekvándorlást az egész ókeresztény irodalom kritizálta

- csak Órigenész előléttana volt belső eltévelyedés

Lélekvándorlás az Újszövetségben? [18]

Félreértett, félremagyarázott szövegek

- **1Móz 9:6** Aki ember vérént ontja, annak vérént ember ontja [*Isten kéri számon*]
- **Jel 13:10** ha valakinek kard által kell meghalnia, kard által hal meg [*a nagy nyomorúság idején*]
- **Mt 7:2, Lk 6:38, Mk 4:24** amilyen mértékkel mértek, nektek is olyannal mérnek [*Isten ígélete*]
- **Gal 6:7** amit vet az ember, azt fogja aratni is [*választhat, hova vet: a Szentléleknek vagy a testnek*]
- **Jn 9:1-7** ki vétkezett: ez vagy a szülei, hogy vakon született? [*Kortárs rabbik szerint vétkezni már az anyaméhben is lehet.*]
- **Mt 11:14, 17:12** Keresztelő János = Illés [*Jn: én nem vagyok az; Lk: Illés erejével*]
- **Jak 3:6** és egész életkörünket lángba borítja [*nyelvi bűnök, itt és most*]
- **Jn 3:7** ha valaki nem születik újonnan [*fentről*], nem láthatja meg az Isten országát [*messiási királyság*]

Vö. Zsid 9:27 !

4. Spontán emlékezés, hipnotikus regresszió [19]

Valóban bizonyíték? [20]

Spontán emlékezés

- ritka és még ritkábban igazolható
- meghatározza a kulturális háttér (hinduk, drúzok stb.)

Hipnotikus regresszió [22]

- transzállapot: nem természetes, veszélyes, vitatott
- megbízhatatlan információforrás: 2x több emlék, 3x több hiba
- elfogulatlanság hiánya: elvárások, meglevő hit
- ellentétek vannak a beszámolók és a karma-tan között
- hány „előző életet” kell felfedni? mit lehet velük kezdeni?

Először is, az „előző életekre” való **spontán visszaemlékezés**, hogy valaki pontosan tudni véli, ki vagy mi volt előző életében, az emberiség létszámához viszonyítva nagyon ritka. A kutatásokból kiderül, hogy a nyilvánosságra került esetek között vannak olyan esetek, amelyeket bizonyítani ugyan nem, de cáfolni sem sikerült, tehát valóban *vannak* furcsa esetek. Az esetek döntő többségéről azonban kiderült, hogy vagy pszichológiai jelenségről van szó (ún. nem tudatos emlékezés, *deja vu*), vagy kulturális jelenségről van szó: nem véletlen, hogy a kivételektől eltekintve olyanok között fordul elő, akik eleve hisznek a lélekvándorlás valamelyik változatában (pl. hinduk, drúzok), és akik közt ez elfogadott, sőt támogatott jelenség.

Másodszor, az. ún. **hipnotikus regressziók** során készült beszámolókkal kapcsolatban több módszertani, elméleti és etikai kifogás is felmerül.

Először is, a hipnózis transzállapot, amely nem természetes, vissza lehet vele élni, és mind elméletében, mind gyakorlatában a mai napig vitatott mint eszköz. A hipnotizált állapot tkp. a szuggesztiókra való fokozott nyitottság, amely vegetatív változásokkal is jár (pl. csökken az anyagcsere, a vérnyomás), illetve általa vegetatív változásokat lehet létrehozni (ezért használják gyógyításra). Bár ellazult állapot, nem alvás, és vitatott, hogy a hipnotizált személynek mekkora önuralma marad (bármire rávehető vagy nem bármire)...

Másodszor, a hipnózis **információforrásnak megbízhatatlan**, mert bár a tudattalan emlékrétegeihez is hozzá lehet férni, egyes vizsgálatok szerint a kétszer több emléket háromszor több hibával rakja össze az elme. A hipnotikus élmény tkp. kreatív álmodásnak tekinthető. Mivel hipnózis alatt is lehet tévedni, sőt hazudni, ezért nem alkalmazzák az igazságügyben...

Harmadszor, **hiányolható az elfogulatlanság**, ugyanis a hipnotikus regresszióra vállalkozók többsége már eleve hisz a lélekvándorlásban, enélkül eszébe sem jutna az „előző életeiben” vájkálni. Vagy ha a lélekvándorlásba vetet hit nincs is meg, a hipnotizőrbe vetet hit megvan, hiszen ő az, aki olyasmire képes, amire mi nem, és olyasmiben illetékes, amit nem értünk (Magyarországon csak orvos gyakorolhatja). A hipnotizáltság alárendelt helyzet, és ilyenkor elég ha a hipnotizőr hisz a lélekvándorlásban, aki ha a megfelelő instrukciókat adja, jön az élmény is...

Negyedszer, tudni kell, hogy ezek a beszámolók **nincsenek összhangban a reinkarnáció elméletével**, értem ez alatt az eredeti indiai tanokat, és ne a populáris nyugati változatokat...

Végül nagy kérdés, hogy **mit tud az ember kezdeni** az „előző életeivel”? Tegyük fel, hogy az élmények valóban megtörténtek (és nem csak valóságosnak tűntek): hányat kell még feldolgoznia az embernek ahhoz, hogy a jelenlegit élni tudja? És mit tud kezdeni a sokszor semmitmondó vagy épen bizarr információkkal?

Összefoglalás [22-23]

- Nem örök tan, hanem folyton változó, és sok változatban létezik.
- Nem „jó hír”, hanem a rossz helyzet (lásd vallások, dalitok)
- Nem egyetemes felismerés, hanem sajátosan indiai gondolat.
- Sosem volt a Biblia és a keresztény hit része.
- A hipnotikus regresszió nem bizonyíthatja.
- Az igazi kérdés: újra meg újra születés, vagy újjászületés?

Válogatott magyar szakirodalom

- Buddha beszédei; Helikon Kiadó, Budapest, 1989
Dzsátakák – buddhista születésregék; Terebess Kiadó, Budapest, 1998
Eliade, Mircea: A jóga – Halhatatlanság és szabadság; Európa Könyvkiadó, Budapest, 1996
Federspiel, Krista - Lackinger Karger, Ingeborg: A lélek egészségkönyve; Kossuth Kiadó, Budapest, 1998
Pocsai Judit, dr.: Hipnózis; Planétés Kiadó, Budapest, 1991
Puskás Ildikó: Lélek a körforgásban; Balassi Kiadó, Budapest, 2000
Rig-Véda; Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, Budapest, 2000
Schmidt József: Bevezetés India örökléttanába; Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó, Budapest, 2004
Upanisadok; Ursus Könyvkiadó, Budapest, 1998
Tibeti Halottaskönyv; Háttér Kiadó, Budapest, 1991
Wambach, Helen: Hányszor születik egy ember? - (p)reinkarnáció; Háttér Kiadó, Budapest, 1991